Ту-тук! Ту-тук! Ту-тук! Серце шалено стукотить у грудях, мало не вискочить, а заєць мчить щодуху, аж вітер свистить у вухах. Донизу — що й світ обертом, далі під гору, під гору... От-от дожене хижий лис, от-от упіймає... Раптом шлях перетнуло глибоке провалля. Здавалось, це понад заячі сили, але рятунку не було. Вухань стрибнув — і сталося неймовірне: він переплигнув яругу. Краєм ока побачив, як щось круглясте і яскраво-червоне упало на траву, в грудях стало тихо-тихо, і зайчик зрозумів, що то вискочило його власне серце. Але він тільки очі скосив і біг далі, хоч утікати вже не було від кого — лис залишився по той бік провалля.

Ген-ген віддалік Вухань став, переводячи дух. У грудях, там, де мало калатати серце, загус незвичний холодок, і зайчикові стало страшно. Вернутися? А що, як лис перебрався через яругу і вже по цей бік винюхує його слід? А серце — хтозна, може, він і без нього проживе? Потупцювавши на місці, заєць поплентав додому.

Зайчиха-мати, вислухавши його біду, замислилась.

— Зроду я не чула, щоб у когось серце вискочило з грудей,— сказала вона.— Але може, не мати серця не дуже й зле?

І Вухань вирішив, що, раз уже так вийшло, житиме без серця.

Тим часом загублене серце лежало на сухій траві, серед зірчастого кленового листя.

— Який чудовий листок! — сказала білочка, що саме бігла по гриби. — Ой-йой-йой, та це ж не листок... Справжнісіньке живе серце! От дива... Якось аж страшно...— І вона шмигнула у верхів'я старезного розлогого клена.

А серце знов лишилось лежати на траві, злегка здригаючись,— воно таки було живе!

Зашаруділо опале листя, тріснула суха гіллячка — по лісі йшов їжак.

— Що за біда! — скрикнув він, спіткнувшись.— Серце? Звідки воно тут узялося? Поміркувавши трохи, їжак скинув з голок яблуко, яке ніс додому, а натомість висадив на спину гаряче пульсуюче серце:

— У хазяйстві знадобиться.

Невдовзі на стовбурі клена з'явилось оголошення:

"Продається живе серце в хорошому стані.

Оплата за домовленістю.

Звертатись до їжака".

А заєць, відпочивши, зібрався в город чимось поживитися. Йде він лісом — роздивляється, і вже й не тривожно йому, тільки в грудях, замість серця, терпкий холодок.

— Здоров був, зайче! — гукає його бобер.— Чи не завдаш на плечі гілляку? А то велика попалася, важка.

— Ніколи мені. Завдаш і сам,— байдуже кинув Вухань і пішов далі.

"Що з ним сьогодні? — подумав бобер.— Завжди уважний, щирий, а це..."

Йде заєць лісом, зустрічає борсука.

— Послухай-но, друже,— озвався той.— Чи не прийдеш до мене завтра на толоку? Я на зиму в нову нору переселяюся, а там ще роботи — сам не впораюсь. Допоможеш сухого листу наносити, гаразд?

— У мене й своїх клопотів досить,— відрізав заєць і проминув борсука.

— Не впізнаю його...— промовив борсук і довго дивився зайцеві вслід.

На городі заєць добре поживився, ще й додому насмикав оберемок моркви. Вертається з тією морквою, а назустріч його найближчий приятель, заєць Чорнолапко.

— Добрий день, Вуханю! Де це така морква росте? — питає.

— Де росла, там вже нема! — одрізав Вухань і пішов далі.

"От тобі й друг: ні морквиною не пригостив, ні де взяв не розказав", — розгубився Чорнолапко.

Невдовзі всі Вуханеві друзі помітили, що він змінився. Подейкували, ніби він без серця, і лиш молода зайчиха, з якою раніше Вухань щовечора милувався зорями, заперечувала:

— Що ви, він же добрий!

Проте й вона говорила це дедалі невпевненіш, бо Вухань уже на зорі не задивлявся: навіщо, мовляв, гаяти час на дурниці!

Заєць погладшав, посоліднішав. Він тепер не виходив на веселі заячі гуляння, не зупинявся перемовитися словом зі знайомими, нічиїми радощами не втішався, нікому не співчував. До всіх Вуханеві було

байдуже, і він дбав тільки про себе. Збудував собі великий красивий будинок, настарав у нього всякого добра, подумував і про машину. В лісі говорили, що він придбав уже й дачу, але я знаю, що ні: їздив, прицінювався, але не купив.

Зрідка заходив він до зайчихи-матері і хвалився:

— Оце купив новий килим. П'ять сотень віддав. Не знаю вже, й де почепити: у вітальні килим є, у спальні є...

Зайчиха слухала, підтакувала. А провівши сина, довго сиділа мовчки і журно зітхала.

Якось — було це глибокої осені — зайця винюхали мисливські пси. Він втікав щодуху, петляючи по лісі, плутаючи сліди, але довелось добряче попоганяти, поки врешті відірвався від погоні. День видався сльотавий, наш заєць вимок до шерстинки, отож після цього занедужав. Щось немилосердно кололо йому в грудях, і заєць подався до лісового лікаря дятла.

— Так-так, — привітав його той,— на що скаржитесь?

— У грудях щось дуже шпигає,— сказав Вухань.— Видно, простудився під дощем.

— Так-так-так,— знов затакав дятел і взяв зайця за лапу.— Дивно, я не можу знайти пульс.

Лікар заходився вислухувати груди, спину.

— Що за дива! Я не чую вашого серця. Ніби його нема.

— Ну так. Нема. Вискочило з грудей,— мовив заєць.

У дятла від здивування червона шапочка з'їхала на потилицю.

— Не-не-не-не може бути,— залепетав він.— Ні-ні-ні-ніхто не живе без серця.

— А я що, по-вашому, мертвий? — розсердився заєць.— Отже, й живу. Тільки ліків мені треба. Коле щось.

— За-за-за-зараз,— заїкався дятел.— Ви-ви-ви-виписую. Анальгін, папаверін, но-шпа, пластир, інсулін, олі... полі... о-лі-тет-ра-цик-лін, гірчичники, валер'яна... Е ні, валер'яни, мабуть, не... не той...

Дятел простяг зайцеві цілу купу списаних аркушиків.

— І... і обов'язково ле-лежати. Бе-без серця, при температурі вставати не той... не рекомендується,— лікар знову був зосереджений і суворий, хоч усе ще трохи затинався.

І от лежить заєць, лікується. В хаті тихо-тихо. За вікном плюскотить дощ, мокрії жовті листки прилипають до шибок. Нудно зайцеві, прикро. Хата вихолола, а нікому дров занести, грубку розпалити. Пити хочеться, а хто по воду до джерела сходить? На душі тоскно, а до кого слово мовити? Лежить заєць, думає. От усе в нього є, а радості немає. Хата як повна чаша — а все одно пустка. Раптом згадались його з Чорнолапком ігри, і як разом по капусту ходили, і як сліди плутали, лиса перехитрювали; глянули з сутінків косуваті очі молодої зайчихи, і так Вуханеві стало жаль за чимось гарним, що було в нього, але згубилося, стороною пішло. Почав подумки перебирати день за днем цьогорічну весну, літо — нема чого в них згадати. Працював, гарував, гроші складав, все — для хати, та для сервантів, та для килимів. "І що воно за життя нікчемне, без теплоти сердечної? — з прикрістю подумав заєць.— Без... сердечної? Так це, либонь, тому, що я без серця!" — аж вигукнув.

Ураз схопився заєць з ліжка, компрес з голови зірвав, усякі примочки та пігулки у сміття пожбурив, а сам надвір, та до того клена, де торішньої осені згубилося його серце.

Прибіг — тихо, порожньо, тільки сірі дощинки скапують на опале листя.

— Клене-братику, і ти, голубко-берізонько, чи не знаєте, куди поділось моє серце? — питає заєць.

— Чом не знати? — почув він згори. Клен шелестить, берізка щось шепоче, а по сучках з верховіття білка плигає.

— Торік тут цілу зиму висіло оголошення,— каже.— Мовляв, кому потрібне серце. Тепер листок, видно, вітер зірвав. А ти біжи до їжака, біжи, у нього поспитай, може, ще й не продав нікому.

Рвонув заєць до їжака.

— їжаче, друже, чи це в тебе моє загублене серце?

— У мене, в мене,— відповідає їжак.— Твоє, кажеш? Загубив? Раз так, віддам його тобі.

— Ой, дякую! — зрадів заєць.

— Тільки... Ти вже за те, що другий рік його приберігаю, приніс би мені яблучок, га? Дуже мої малі яблука любять.

— Принесу, їжаче, обов'язково принесу!

І ось іде Вухань лісом, а в грудях у нього серце стукає. Тепло від нього, хороше. Йде заєць, лісом любується. Осінній дощ сріблинками на

гіллі зависає, шурхотить по жовтому листю. Горить-яріє стигла калина, пахне мокрим деревом, грибами, пізніми ожинами. "І як я жив, не помічаючи такої краси? — сам собі дивується заєць.— Тепер інакше житиму. Знов до давніх друзів повернуся. Тільки... чи приймуть вони мене після всього?" Замислився заєць, серце стислося. Раптом — вискакує на стежку його подруга-зайчиха, зморена, задихана,— тікає від лиса. Тенькнуло щось зайцеві в грудях. "Мерщій сюди!" — гукнув, а сам лисові навперейми! Лис з несподіванки носом в землю зарився, а далі, ошалілий від нечуваного зухвальства, як кинеться за Вуханем! Але де — той теж не чекає...

Вмить обидва зникли з очей, і лиш зайчиха, все ще не вірячи, що врятована від смерті, дивилася вслід Вуханеві такими вдячними, захопленими очима, якими, напевне, ніхто ніколи не дивився.

"Х-х-ху!" — віддихувався заєць, нарешті позбувшись погоні. І так йому радісно, на душі затишно, як давно-давно вже не бувало.

От іде він додому, коли це глядь — сидить під мокрим кущем його друг Чорнолапко, сумний-невеселий.

— Добридень, Чорнолапку! — каже Вухань.— Чого зажурився?

Чорнолапко недовірливо покосився на Вуханя та тільки лапою махнув.

— Скажи мені, що трапилось, може, чим зараджу? — знов питає наш заєць.

Здивувався Чорполапко.

— Та,— каже,— жити мені ніде. Уночі вітер зламав верхівку сосни, вона впала і геть хату розвалила. Добре, що хоч сам з дітьми та жінкою врятувався.

— То ти й оженився? — дивується Вухань.

— Оженився,— каже Чорнолапко.— Куди тепер проти зими з сім'єю приткнутися?

— Послухай-но, друже, ходи жити до мене. З сім'єю, з дітками. В мене хата чимала, помістимось. А на весну побудуєшся. Вже й я чимось пособлю по старій дружбі.

Чорнолапко вухам віри не йме. Невже це Вухань? Невже знову він став колишнім веселим зайцем?

Ніколи ще не було так гамірно у новому Вуханевому дворі. Назбігалося звірят — хто Чорнолапкові помагає переноситися з пожитками, а хто прибіг на це подивитися, бо не вірить, що Вухань знову приязний і щирий, як раніше.

— То-то я не вірив, що Вухань без серця,— каже борсук.— І не гріх ото наговорювати? Хіба буває, щоб хтось без нього жив? Зроду такого не було!

— Не буває,— радісно закивала молода зайчиха.

— Еге ж,— зніяковіло підтакнула і зайчиха-мати, а сама тайком змахнула непрошену сльозу.— Що то за життя...

— Нема що ті дурні чутки і згадувати,— втрутився Чорнолапко.— Всі знають, що без серця жити неможливо.

Вухань мовчки слухав друзів. Тепер він знову був щасливим.